

years are called - minors, from fourteen to eighteen years old, minors. The legal definition of the term "children" includes the concept of a person who has not reached the age of majority, and therefore the term "children" includes both "minors" and "minors".

Also, the measures of influence provided for by the Code of Ukraine on Administrative Offenses and applicable to minors aged sixteen to eighteen are considered, firstly, an obligation to apologize to the victim in public or in another form; secondly, this is a warning; thirdly reprimanded or strict reprimand; the fourth transfer of the minor to the parents or persons substituting them for supervision, or under the supervision of the teaching staff or the labor collective with their consent, as well as to individual citizens at their request.

Some specific peculiarities of juvenile administrative responsibility are listed, a feature of the administrative responsibility of minors is the possibility of its transfer to other persons when juveniles have committed an administrative offense or have committed a crime, but due to their age characteristics can not be held accountable or if minors are their own unlawful actions have caused material harm, then their actions are the responsibility of parents, or persons who replace them, it is also possible to nak To vote on additional guarantees for minors in bringing them to justice.

The article draws attention to the fact that the National Police of Ukraine in its activity is guided by the principle of the rule of law, according to which the person, his rights and freedoms are recognized as the highest values and determine the content and direction of the state's activity, special attention and protection need children who are the least protected, depend on the decisions of adults, often can not independently seek help, do not have the knowledge and skills to protect their rights.

**Keywords:** minor, juvenile, child, administrative responsibility, legal responsibility, responsibility of minors, measures of influence.

УДК 323:351.746.1(477)

С. П. Пономарьов

## ВНУТРІШНЯ ТА ЗОВНІШНЯ БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті висвітлено питання реформування законодавчої бази сектору безпеки України. Зазначено необхідність використання й запровадження міжнародного досвіду в цій сфері. До основних видів внутрішньої та зовнішньої безпеки і оборони України віднесено такі складові, як: економічна, соціальна, екологічна, політична та інформаційна безпека. Визначено пріоритетні напрями забезпечення безпеки і оборони держави, серед яких демографічна складова, протидія корупції тощо.

**Ключові слова:** безпека; оборона; сектор безпеки; державні органи; реформування.

**Постановка проблеми.** Ситуація, що склалася на території Сходу України внаслідок агресії Російської Федерації та окупації Криму, змусила звернути увагу влади на вдосконалення та поліпшення діяльності сектору безпеки, хоча це питання викликало чимало дискусій і обговорень з боку науковців та практиків ще з часів здобуття Україною незалежності. Незадовільний стан правопорядку в державі, виникнення реальних ризиків

суверенітету, зростання загрози безпеці суспільства, низький рівень соціального забезпечення населення дає змогу дійти висновку про потребу розробки та запровадження чітких напрямів діяльності державних органів та структур у сфері забезпечення безпеки та оборони України. Безпека та стабільність держави зазвичай досягаються в спосіб злагодженої взаємодії всіх суб'єктів апарату держави. Крім того, важливим є з'ясування, яка саме зі сфер державної діяльності найбільше потребує змін та вдосконалень, адже всі вони взаємопов'язані й взаємозалежні.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженнями проблем внутрішньої та зовнішньої безпеки України займалися О. М. Бандурка, В. В. Сокурєнко, В. А. Ліпкан, О. М. Литвинов, С. М. Попова, О. О. Сиченко та інші.

За результатами міжнародного дослідження реформи сектору безпеки в Україні Олікер О. (Oliker O.), Лінн Е. Девіс (Lynn E. Davis), Кіт Краун (Keith Crane), Ендрю Радін (Andrew Radin) та інші запропонували зміни для заповнення наявних прогалин способами, що узгоджуються з євроатлантичними стандартами й підходами. До таких автори віднесли роз'яснення ролей і обов'язків Президента, Кабінету міністрів, Міністерства оборони та Генерального штабу; поліпшення координації та прозорості між міністерствами і відомствами сектору безпеки; реорганізації та розширення прав і можливостей Міністерства оборони [1].

Зауважимо, що Дилан Хендріксон (Dylan Hendrickson) та Анджей каркоська (Andrzej Karkoszka) ще в 2002 році зазначали, що «міжнародне співтовариство прагне більш комплексно реагувати на насильницькі конфлікти й проблеми безпеки, з якими стикаються держави. Реформа сектору безпеки є частиною спроби розробити більш узгоджені рамки для зниження ризику того, що слабкість або невдача держави призведуть до безладу й насильства. Така реформа спрямована на те, щоб допомогти державам посилити безпеку своїх громадян» [2].

Що ж до України, то основні напрями діяльності держави у сфері забезпечення безпеки і оборони досліджували: О. М. Бандурка стосовно ролі правоохоронних органів у зміцненні фінансової безпеки держави; В. В. Сокурєнко щодо державної безпеки; В. А. Ліпкан в науковій добірці з проблем націобезпеченства; О. М. Литвинов стосовно зовнішніх корупційних загроз безпеці України та інші. Проте нинішня політико-економічна ситуація потребує додаткового аналізу основних напрямів забезпечення безпеки та оборони України.

**Формування цілей.** Мета статті полягає у встановленні основних напрямів діяльності державного апарату в сфері забезпечення безпеки і оборони України з урахуванням змін законодавства й внутрішньої і зовнішньої політики держави, стану економічного й соціального розвитку.

**Виклад основного матеріалу.** З огляду на мету статті виділимо такі основні види безпеки, як внутрішня та зовнішня безпека держави, що охоплюють складові: економічна, соціальна, екологічна, політична та інформаційна безпеки. Внутрішню та зовнішню безпеку можна об'єднати

поняттям національної безпеки. Закон України «Про національну безпеку України» визначає національну безпеку як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання й нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, дитинства, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології й навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам.

Суб'єктами забезпечення національної безпеки є: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; суди загальної юрисдикції; прокуратура України; Національне антикорупційне бюро України; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; Збройні сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України; органи й підрозділи цивільного захисту; громадяни України, об'єднання громадян [3].

Головна роль у забезпеченні безпеки в державі та ефективному функціонуванні сектору безпеки належить Президентові України як главі держави, Верховній Раді України та Кабінету Міністрів України, оскільки саме вони визначають і реалізують державну політику у цій сфері. Їхня керівна роль у відносинах з іншими органами та структурами сектору безпеки повинна полягати в наданні ефективних і дієвих доручень, прийнятті законів та підзаконних нормативно-правових актів, контролі діяльності органів та структур, що гарантують безпеку в державі, сприяння належному матеріально-технічному забезпеченню державних органів тощо.

Як зазначає О. М. Бандурка, концепція національної безпеки України повинна забезпечувати:

- єдність принципів формування і проведення державної політики національної безпеки;

– поєднання підходів до формування відповідної законодавчої бази, підготовки доктрин, стратегій, концепцій, державних і відомчих програм у різних сферах національної безпеки.

Глибокі процеси глобалізації та регіональної інтеграції призводять до розмивання національного суверенітету й інтернаціоналізації зовнішніх і внутрішніх загроз держави [4, с. 14].

На сьогодні значна частина міжнародних організацій, НАТО та Європейський Союз у практичній діяльності вже не розрізняють оборону і безпеку, називаючи їх сектором безпеки, під яким розуміють сукупність усіх органів і сил, обов'язок яких полягає у захисті суспільства, держави та її інститутів. До його складу належать стрижневі структури, такі, як збройні сили, правоохоронні органи, воєнізовані формування, органи розвідки та безпеки, митна служба, берегова охорона й прикордонна служба, а також ті інститути, що формують, здійснюють і контролюють політику внутрішньої та зовнішньої безпеки. ЄС та Європейська Парламентська Асамблея поділяють сектор безпеки на чотири головні складові: оборона, поліція, розвідувальні органи та керівництво кордонами [5]. З огляду на світовий досвід пропонується таке визначення сектору безпеки України – це сукупність державних органів та організацій, які покликані гарантувати безпеку особи, суспільства й держави.

Досліджуючи напрями діяльності держави у сфері забезпечення безпеки і оборони, доцільно визначити найголовніші та основні функції держави загалом. Зокрема, В. С. Нерсисянц пропонує віднести до основних функцій держави правотворчу, правозастосовну, правоохоронну та зовнішньодержавну функції. До того ж три перші вважаються внутрішніми функціями, пов'язаними із забезпеченням внутрішнього суверенітету держави, а четверта – зовнішньою функцією, яка характеризує забезпечення зовнішнього суверенітету держави. Учений зазначає, що внутрішні й зовнішні функції держави тісно взаємопов'язані, доповнюють і підкріплюють одна одну [6, с. 67–68]. Безперечно, що ми підтримуємо це твердження, оскільки неможливо уявити розвиток і функціонування держави хоча б без одного із запропонованих елементів.

Для запобігання зовнішніх загроз при організації функціонування апарату державних органів всередині держави безумовним пріоритетом у діяльності держави має бути:

- підвищення рівня соціального захисту населення;
- робота у сфері розвитку освіти і науки;
- економічне забезпечення;
- політична рівновага;
- ефективна діяльність правоохоронних органів тощо.

Пріоритетами соціальної політики держави є створення умов для розвитку трудового потенціалу нащадків, формування середнього класу, недопущення надмірної диференціації населення за рівнем доходів, надання адресної підтримки незахищеним верствам населення, усебічний розвиток освіти, культури, поліпшення охорони здоров'я населення.

Основною метою державної політики на сьогодні є збереження соціальної спрямованості й економічного зростання [7, с. 235]. У найзагальнішому розумінні соціальна безпека – це стан гарантованої правової та інституційної захищеності життєво важливих соціальних інтересів людини, суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз. До того ж значення критеріїв соціальної захищеності настільки важливе, що їх порушення становлять загрозу для національної безпеки країни. Дефіцит соціальної безпеки загрожуює втратою соціальних норм, зростанням нетерпимості, екстремізмом і насильством у суспільстві. Він не тільки несе серйозні негативні наслідки для здоров'я, добробуту та соціального благополуччя людей, але й знижує ефективність функціонування економічної системи. Зростання соціальних протиріч дає змогу розглядати соціальну безпеку як невід'ємну складову компонента національної безпеки України, що перебуває в єдності з економічною, політичною, інформаційною та екологічною безпекою [8, с. 35]. До того ж тіньова економіка (економічні процеси, що приховуються її учасниками, не контролюються державою і суспільством, не фіксуються в повному обсязі державною статистикою) в Україні створює реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави, негативно впливає на суспільне життя: економіку, політику, соціальну та правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини тощо [4, с. 15].

Важливим елементом у гарантуванні безпеки держави є демографічна складова, що відображає стан захищеності населення і держави загалом. Зокрема, відтік працюючого, освіченого населення за кордон тягне за собою спад економічного зростання та становить загрозу для держави, а також впливає не тільки на рівень розвитку, а й на зовнішньоекономічні та зовнішньополітичні зв'язки, адже інвестування, фінансова підтримка з боку іноземних держав залежить саме від стабільності в середині конкретної держави, уміння державних органів здійснювати якісну нормотворчу діяльність, дотримуватися та контролювати дотримання законодавства аби кожен конкретний громадянин відчував підтримку з боку держави.

Нагальним й актуальним напрямом у забезпеченні безпеки і оборони в державі є стан протидії корупції, яка в Україні досягла такого рівня, що корупційні зв'язки проникли до найвищих щаблів державного апарату. Економічно розвинені країни світу відкрито заявляють про недопустимий стан корупції в Україні, оскільки вона є інструментом гальмування всіх сфер життєдіяльності держави: соціальної, економічної, політичної, екологічної тощо. Крім того, корупцію треба розглядати не лише як внутрішню, а й як зовнішню загрозу, що підриває державний суверенітет України. Зокрема, О.М. Бандурка зазначає, що Україна впродовж останніх років має низку зовнішньополітичних проблем, серед яких економічна залежність від міжнародних фінансових кіл; економічна залежність від іноземних країн; енергетична залежність від Російської Федерації; незавершеність вирішення питання стосовно євроінтеграції та інтеграції до систем колективної безпеки; тимчасова окупація окремих територій у Донецькій та Луганській областях; анексія Російською Федерацією Криму; наявні потенційні територіальні претензії з боку деяких інших країн, можливість перетворення України на

«буферну» зону; поширення 3-за кордону ідеологічно-пропагандистських матеріалів антидержавного спрямування тощо. Існують проблеми, пов'язані також з не вирішеністю міжнародно-правового оформлення кордонів і розподілом союзної спадщини. Значна частина викликів та небезпеки для цілісності й суверенітету нашої країни лежать у площині масштабних глобалізаційних та геополітичних процесів.

Саме зовнішнє втручання в справи держав з боку транснаціональних корпорацій є на сьогодні однією з найсерйозніших корупційних загроз [9, с. 33–34].

Так що ж потрібно зробити Україні для зміцнення своїх позицій у сфері оборони, економіки, політики тощо? Досвідом яких провідних країн світу треба скористатись, які напрями реформування необхідно обрати? Зокрема, для Європейського Союзу і НАТО стан сектору безпеки та тенденції його розвитку є важливим показником готовності до інтеграції. Європейська та євроатлантична культура безпеки є одночасно філософією, системою цінностей та стандартами повсякденної роботи, які має запровадити Україна. Європейський вибір обумовлює потребу комплексної трансформації сектору безпеки відповідно до європейських і євроатлантичних стандартів. Уважаємо, що реформування законодавства у сфері забезпечення безпеки та оборони держави повинно мати практичне застосування, оскільки реформування – це не лише вимога провідних країн світу для подальшої співпраці з Україною, але й потреба самої держави, оскільки рівень вітчизняної злочинності пропорційно відбиває ефективність змін у законодавстві правоохоронної системи, а також є наслідком змін у практичній діяльності правоохоронних органів.

**Висновки.** Як підсумок, пропонується визначити такі основні напрями діяльності держави в забезпеченні безпеки і оборони України:

- удосконалення законодавства, зокрема узгодження правових норм, усунення колізій і двоякого тлумачення нормативно-правових актів;
- взаємодія з іноземними державами з обміну досвідом, економічною та політичною співпрацею;
- розвиток інформаційних технологій щодо усунення загроз інформаційній безпеці України та профілактики їх виникнення;
- протидія корупції;
- зміцнення обороноздатності держави;
- профілактика загроз безпеці та обороні держави, де пріоритетом є підвищення соціального забезпечення населення, економічне зростання, фінансова та політична стабільність у державі тощо.

Актуальною залишається потреба узгодження діяльності всіх державних органів і структур, подолання внутрішньодержавних проблем.

#### **Використані джерела:**

1. Oliker, Olga, Lynn E. Davis, Keith Crane, Andrew Radin, Celeste Gventer, Susanne Sondergaard, James T. Quinlivan, Stephan B. Seabrook, Jacopo Bellasio, Bryan Frederick, Andriy Bega, and Jakub P. Hlavka. Security Sector Reform in Ukraine. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2016. 136 p. DOI: 10.7249/RR1475-1.

2. Hendrickson D., Karkoszka A. The challenges of security sector reform. In: SIPRI Yearbook 2002: Armaments, disarmament and international security. Oxford University Press, 2002. 882 p.
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018. URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=63531](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63531)
4. Бандурка О. М. Роль правоохоронних органів у зміцненні фінансової безпеки держави. *Актуальні питання безпеки фінансової системи держави* : зб. наукових праць між нар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 лютого 2014 р.). Харків : ХНУВС, 2014. С. 14-19.
5. Розбудова безпеки і оборони. Збірка матеріалів щодо Плану партнерських дій із створення інститутів оборони і безпеки (PAP-DIB) / за ред. Філіпа Х. Флурі, Вітлема Ф. ван Ікелена. Женева-Київ, 2006. 383 с.
6. Нерсесянц В. С. Теория права и государства. М. : Издательская группа НОРМА-ИНФА-М, 2001. 272 с.
7. Попова С. М. Роль Міністерства доходів і зборів України у забезпеченні соціальних стандартів населення. *Актуальні питання безпеки фінансової системи держави* : зб. наукових праць між нар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 21 лютого 2014 р.). Харків : ХНУВС, 2014. С. 234-237.
8. Сиченко О. О. Соціальна безпека в системі національної безпеки держави. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Сер.: Державне управління. 2012. Т. 186. Вип. 174. С. 34-38.
- Бандурка О. М., Литвинов О. М. Зовнішні корупційні загрози безпеці України. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції* : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 15 квітня 2016 р.). Харків : ХНУВС, 2016. С. 32-36.

Стаття надійшла до редколегії 27.03.2018

### **Пономарев С. П. Внутренняя и внешняя безопасность государства: пути обеспечения**

В статье освещен вопрос реформирования законодательной базы сектора безопасности Украины. Отмечена необходимость использования и внедрения международного опыта в указанной сфере. К основным видам внутренней и внешней безопасности и обороны Украины отнесены составляющие: экономическая, социальная, экологическая, политическая и информационная безопасность. Определены приоритетные направления обеспечения безопасности и обороны государства, среди которых демографическая составляющая, противодействие коррупции и т.д.

**Ключевые слова:** безопасность; оборона; сектор безопасности; государственные органы; реформирование.

### **Ponomarev S. Internal and External Security of the State: Ways of Providing**

The article investigates the most urgent problems which emerge in the process of ensuring security and defense of the state. The problems of reforming the legislative basis of the security sector are dealt with. The necessity of using and implementing international experience in the given sphere is pointed out. The main directions of the state bodies activities in ensuring security and defense of Ukraine are brought forward. The article analyzes the main types of hazards which constitute a threat to the national

security of Ukraine. It is stressed that security and defense of the country demand well-organized coordination of activities by all the subjects ensuring the national security and also cooperation with international organizations, first of all with the European Union and NATO as well as individual countries, which includes sharing experience, economic, political, and military cooperation, providing mutual support. The security sector reformation should be planned according to definite programs, well-founded, and brought to logical completion, directed at raising the effectiveness of the security and defense sector functioning, its combat readiness, ability to defend the country's sovereignty and independence, inviolability of Ukraine's territorial integrity, and to protect human rights and freedoms, interests of the society and the state. The identified subjects of national security of Ukraine shows that the primary role in ensuring security in the country and the effective functioning security sector of Ukraine belongs to the President as head of state, Parliament and Government of Ukraine, as they define and implement public policies in this area. Defines the following main activities of the state in ensuring security and defense of Ukraine, improvement of legislation, including the harmonization of law, eliminating collisions and ambiguous regulations; interaction with foreign countries on exchange of experience, economic and political cooperation; development of information technologies for elimination of threats to Ukraine's information security and prevention of their occurrence; counteracting corruption; strengthening of state defense; prevention of threats to the security and defense of the state. Where the priority is to increase the social security of the population, economic growth, financial and political stability in the state, etc. The urgent need is to adjust the activities of all state bodies and structures and to overcome internal problems.

**Keywords:** security; defense; security sector; state bodies; reformation.

УДК 342.95

М. А. Самбор

## ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОГО ПРАВА

Статтю присвячено дослідженню застосування норм адміністративно-деліктного права України. Вивчено теоретичні підходи до розуміння поняття «застосування права», «застосування адміністративно-деліктного права». Сформовано елементи застосування адміністративно-деліктного права. Під час аналізу застосування норм адміністративно-деліктного права наголошено на актуальних проблемах та способах їх вирішення.

**Ключові слова:** застосування права, адміністративно-деліктне право, проблеми застосування, механізм застосування.

**Постановка проблеми.** Право сприймається як певна норма, яка відображає еталон упорядкування суспільних відносин. Однак наявність такої норми без її втілення в повсякденне життя є формальним, таким, що не дозволяє сприймати право як регулятора суспільних відносин. Тому важливим є саме втілення правових приписів у суспільні відносини в такий спосіб, коли поведінка учасників відносин приводиться відповідно до тих вимог, що законодавець відтворив у нормі, яка й має бути взірцем, абстрактно-багаторазовим відтворенням за певних аналогічних умов.

Питання застосування норм права займає одне з вузлових місць серед актуальних проблем юридичної науки. Спеціальний теоретичний аналіз